

Vastaus kirjalliseen kysymykseen hallituksen toimista pk-yritysten tukemiseksi

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jussi Wihosen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 36/2020 vp:

Miten hallitus aikoo tukea pk-yrityksiä heikkenevässä taloustilanteessa ja miten hallitus aikoo tukea työpaikkojen syntymistä pk-yrityksiin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomen talouden ja työllisyyden tasapainoisen kehityksen sekä alueidenkin elinvoiman keskeinen mahdollistaja on elinvoimainen, kehittyvä ja kestävästi kasvava yritystoiminta. Kehittyäkseen tulee yritystoiminnalla olla johdonmukainen, kannustava ja ennakoitavissa oleva toimintaympäristö. Pk-yritysten kasvun tukeminen ja sen toimintaedellytysten kehittäminen ovat työ- ja elinkeinoministeriön toiminnan painopistealueita.

Marinin hallituksen ohjelmassa on useita strategioita, ohjelmia ja kehittämistoimenpiteitä, joilla tavoitellaan yritysten kasvun, kilpailukyvyn, tuottavuuden sekä työllisyyden tukemista. Hallitus pitää tärkeänä erityisesti yrittäjyyttä ja siksi hallitusohjelmassa onkin tavoitteeksi asetettu yrittäjyysstrategian laatiminen. Hallitusohjelman Elinvoimainen Suomi kokonaisuudessa näitä muita toimenpidekokonaisuuksia ovat viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelma, kotimaisen omistajuuden ohjelma, TKI-tiekartta (tutkimus- ja innovaatio toiminnan nostaminen 4 % prosenttiin BKT:stä), kiertotalouden edistämishjelma sekä lukuisat eri työllisyyspolitiikan toimet, jotka tukevat yritysten osaavan työvoiman saatavuutta.

Parhaillaan työn alla olevan yrittäjyysstrategian tarkoituksena on tunnistaa rakenteelliset pullonkaulat, jotka estävät kestävä kasvua sekä parantaa tunnistettujen kehittämistarpeiden kautta toimintaympäristöä niin, että yrittäjien luottamus Suomessa työllistämiseen, kehittämiseen ja investoimiseen lisääntyisi. Hallitusohjelman yrittäjyysstrategian toimeksianto on laaja. Tavoitteena on, että strategia ottaa huomioon eri kokoiset yritykset sekä nuoret kasvuyritykset, yksinyrittäjien aseman ja mikroyritysten työllistämisen edistämisen, luovan alan arvonmuodostuksen ja liiketoimintamallien kehittämisen, PK- ja midcap-yritysten kasvuhakuisuuden ja kansainvälistymisen tukemisen sekä suurten veturiyritysten kanssa tehtävän vienninedistämisen. Yrittäjyysstrategiaa ja sitä toteuttavaa tiekarttaa on valmisteltu yhteistyössä poikkihallinnollisesti eri ministeriöiden kesken.

Pienen kotimarkkinan Suomessa kasvu tulee pääosin ulkomailta ja viennistä. Viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelman valmistelussa on tunnistettu tärkeimpiä suomalaisyritysten viennin pullonkaloja ja etsitty keinoja niiden ratkaisemiseksi. Tavoitteisiin pyritään systemaattisesti ja poikkihallinnollisesti kehittämällä julkisia palveluita ja rahoitusta

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 36/2020 vp

asiakaslähtöisesti sekä tiivistämällä yhteistyötä julkisten ja yksityisten palveluiden välillä, jotta yhteistyö olisi myös entistä tavoitteellisempaa ja vaikuttavampaa. Team Finland –verkoston palveluiden kohderyhmänä ovat kansainvälistymisestä kasvua tavoittelevat pk-yritykset, joita määrää on tavoitteena kasvattaa merkittävästi.

Suurten yritysten alihankinta- ja tutkimusverkostot ovat pk-yrityksille elintärkeitä. Ohjelmassa haetaan keinoja, joiden avulla suomalaiset pk-yritykset pääsevät mukaan suurien suomalaisten ja kansainvälisten veturiyritysten kokonaiskonsortioihin ja kasvattavat sitä kautta kilpailukykyään globaaleissa arvoverkostoissa. Business Finlandin TKI-rahoituksella ja ohjelmatoiminnalla kannustetaan eri kokoisia yrityksiä, tutkimusorganisaatioita ja julkisia toimijoita kehittämään yhteistyössä kansallisiin vahvuuksiin perustuvia ratkaisuja globaaleihin kehityshaasteisiin. Vähähiilisydestä ja ilmatoratkaisuista halutaan suomalaisyrityksille merkittävä kansainvälinen kilpailuetu ja vientivaltti.

Business Finlandin ulkomaanverkostoa on viime vuosina laajennettu erityisesti pk-yritysten kansainvälistymisen kannalta keskeisillä lähimarkkinoilla. Ulkomaanverkoston vahvistaminen ja yhteen toimivuus kotimaan palveluverkoston kanssa on viennin ja kansainvälisen kasvun ohjelman keskeisiä toimenpiteitä. Kotimaassa kuntien ja kaupunkien yrityspalvelut kytketään mukaan palvelukokonaisuuteen, mikä tukee palvelujen alueellista saatavuutta erityisesti pk-yritysten näkökulmasta.

Business Finlandin de minimis –rahoitusinstrumentit (esim. Innovaatioseteli, Tempo ja Explorer) mahdollistavat erityisesti pk-yritysten kyvykkyyksien kasvattamisen. Talent Explorer –avustuksilla tuetaan kansainvälisten osaajien palkkaamista yrityksiin ja edistetään työyhteisöjen monimuotoisuutta, mikä kasvattaa yritysten osaamista niiden kansainvälisiä verkostoja. Tarpeita on tunnistettu myös pk-yritysten myynnin ja markkinoinnin osaamisen sekä digi-kyvykkyyksien kehittämisessä. Julkisen yrityspalvelutarjoaman ohella yrityksiä ohjataan yksityisten palveluiden piiriin esimerkiksi mahdollistamalla konsulttipalveluiden ostot kotimaassa tai kohdemarkkinoilla.

Keväällä 2020 käynnistetään pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksia tukeva ohjelma ELY-keskuksissa. Ohjelman toimenpiteet on suunnattu kasvun ja kansainvälistymisen alkuvaiheessa oleville pk-yrityksille. Vuonna 2020 toimenpiteisiin on käytettävissä 4 milj. euroa kansallista rahoitusta Etelä- ja Länsi-Suomessa, jossa rakennerahastovarojen määrä suhteessa potentiaalisten yritysten määrään on vähäinen. Itä- Pohjois-Suomessa toimenpiteisiin on tarkoitus käyttää rakennerahastorahoitusta. Ohjelmarahoituksen lisäksi ELY-keskukset tarjoavat pk-yrityksille kehittämispalveluja liiketoimintaosaamisen ja strategisen kyvykkyyden vahvistamiseksi sekä tukevat yrityksen kehittämisavustuksella monipuolisesti pk-yritysten kasvuun, kansainvälistymiseen ja uudistumiseen liittyviä kehittämistoimenpiteitä ja investointeja.

Rahoituksen saatavuus on keskeinen yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edellytys. Viennin ja kansainvälisen kasvun ja kotimaisen omistajuuden ohjelmien tavoitteena on kehittää keskitetty neuvontapalvelu, joka kokoaa keskeisimmät yritystoiminnan kehittämisen ja kasvun kotimaiset ja kansainväliset avustukset ja vastikkeelliset rahoitusinstrumentit sekä tukee yritysten osallistumista kansainvälisiin hankintoihin.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 36/2020 vp

Yleisesti ottaen yritysten rahoitustilanne Suomessa on hyvä poikkeuksellisen matalan korkotason ja runsaan rahoituksen tarjonnan sekä kattavan instrumenttivalikoiman ansiosta. Ei ole tunnistettavissa yleisesti laajaa rahoituskapeikkoa, vaan hyvät yritykset ja hankkeet saavat rahoitusta. Euroopan keskuspankin yritysrahoituskyselystä ilmenee, että rahoituksen saatavuus on vasta viidentenä suomalaisten pk-yritysten ongelmana. Myös TEM:n rahoitus selvityksen mukaan rahoituksen tarjonta on jopa runsasta yritysten investointihalukkuuteen nähden. Yleisten arvioiden mukaan rahoituksen saatavuus ei siten ole ratkaiseva tekijä investointien vähyydessä.

Koska yritykset ovat hyvin erilaisia, tarvitaan monenlaisia instrumentteja myös yritysten rahoitustarpeisiin. Syksyllä 2019 Finnvera ja Euroopan investointirahasto (EIR) solmivat takaussopimuksen, joka mahdollistaa kasvuhakuisille suomalaisyrityksille lähes 190 miljoonaa euroa uutta lainarahoitusta seuraavan kahden vuoden aikana. Arvioidaan, että ainakin 2 000 suomalaista yritystä tulee hyötymään sopimuksen avulla myönnettävästä rahoituksesta. Pk-takaus on vakuudeton 80 prosentin takaus yrityksen enintään 150 000 euron pankkilainalle. Finnveran 80 prosentin takauksella on suuri merkitys erityisesti esimerkiksi palvelu-, kauppa- tai IT-alalla yrityksille, joilla ei ole tarjota riittäviä reaalivakuuksia pankeille. Finnvera ei myöskään edellytä pk-takausta hakevilta yrityksiltä omarahoitusosuutta.

Pk-yritysaloinne on EIB-ryhmän (eli Euroopan investointipankki ja Euroopan investointirahasto) rahoitusinstrumentti, jonka tavoitteena on edistää pk-yritysten rahoitusta kattamalla osittain luottolaitosten riskiä lainatakauksilla. Pk-yritysaloinneohjelma on osa Suomen ja Euroopan komission kumppanuussopimusta sekä Euroopan unionin Investointi kasvuun ja työllisyyteen 2014–2020 -aloitteen toimenpideohjelmaa. Euroopan Aluekehitysrahaston ja Suomen valtion rahoitus ohjelmalle on 40 miljoonaa euroa vuosina 2016–2020, ja sillä mahdollistettiin 400 milj. euron lainat pankkien myöntäminä pk-yrityksille. Pk-yritysaloinneohjelmaa laajennetaan 350 milj. euron laina-ohjelmilla. Kuulutus pankeille osallistua hakuun annettiin kesällä 2019. Pankkien ja Euroopan investointirahaston sopimukset allekirjoitettaneen kevään 2020 aikana.

Tesi sekä Keva, Valtion Eläkerahasto, Ilmarinen, Elo ja LähiTapiola ovat perustaneet helmikuussa 2020 Kasvurahastojen Rahasto IV Ky:n (KRR IV) jatkamaan aiempien KRR-rahastojen menestyksestä sijoitustoimintaa. KRR IV sijoittaa edeltäjiensä tavoin kotimaisiin alku- ja kasvuvaiheen pääomasijoitusrahastoihin. Rahaston pääoma on 165 miljoonaa euroa ja sen on tarkoitus vuosien 2020–2025 aikana sijoittaa 10–14 kotimaiseen pääomasijoitusrahastoon. KRR toimii Tesin ohella kotimaisissa pääomasijoitusrahastoissa ankkurisijoittajana, jolloin sijoitukset katalysoivat moninkertaisen määrän yksityistä pääomaa rahastoihin. KRR IV:n yksittäisen sijoituksen koko on 5–30 miljoonaa euroa ja osuus yksittäisen kohderahaston sijoitussitoumuksista enintään 40 %. KRR I, KRR II ja KRR III ovat tähän mennessä sijoittaneet yhteensä 30 suomalaisen alku- ja kasvuvaiheen pääomasijoitusrahastoon. KRR:n kohderahastot sijoittivat vuosina 2009–2018 yhteensä 227 yritykseen, joista suomalaisten yritysten yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,2 miljardia euroa ja henkilöstömäärä noin 19 000.

Hallitus pitää tärkeänä ja tukee monella tapaa työpaikkojen syntymistä ja työvoiman saantia pk-yrityksiin. Tämä on myös keskeistä työllisyystavoitteen saavuttamiseksi. Ministeri Haataisen johtama työllisyyden edistämisen työryhmä sekä sen alatyöryhmät valmistelevat toimenpide-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 36/2020 vp

ehdotukset hallitusohjelmassa olevien linjausten toteuttamiseksi. Myös jo edellä mainitussa valmisteilla olevassa yrittäjyysstrategiassa on osaavan työvoiman saatavuus keskeisellä sijalla työpaikkojen luomisen ja yritysten kasvun tukemiseksi.

Yritysten työvoimatarpeeseen vastaamisessa tarvitaan useita erilaisia työ- ja elinkeinopolitiikkaa integroivia toimenpiteitä sekä ratkaisuja, jotka liittyvät mm. rekrytointipalveluihin, yritysten rekrytointikynnyksen madaltamiseen, työvoiman liikkuvuuteen, osaamiseen, kansainvälisten osaajien hyödyntämiseen, työkykyyn ja kannustinloukkuihin.

Työ- ja elinkeinotoimistojen sekä ELY-keskusten palveluilla tuetaan pk-yrityksiä kasvussa. Yrityskäynnit ovat tärkeä osa TE-toimistojen palvelua yritysten palvelutarpeisiin vastaamiseksi. Myös viestintä ja markkinointi käytettävissä olevista julkisista palveluista yrityksille on tärkeää, sillä monet yritykset eivät tunne palveluja. Yrityksille suunnattuja laajempia viestintä- ja markkinointikampanjoita on toteutettu säännöllisesti.

Pk-yrityksille kehitetään myös nopeita osaamisen päivittämisen työkaluja, kuten hyviä tuloksia saaneita F.E.C- (Further Educated with Companies) koulutuksia, RekryKoulutuksia ja muita työnantajien tarpeisiin räätälöityjä koulutusmalleja. Kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa hyödynnetään poikkihallinnollista Talent Boost-toimenpideohjelmää ja eurooppalaista työnvälitysverkostoa Euresia. Lisäksi on käynnistetty useita hankkeita, joissa tuetaan pk-yrityksiä rekrytoinnissa, mm. valtakunnallinen Työllistä taidolla-hanke, jossa yrittäjä saa neuvontaa työvoiman hankkimisesta ja työnantajuudesta ensimmäisen työntekijän rekrytoimiseksi ja Pirkanmaan Kasvubuusti, jossa pilotoidaan pk-yritysten palvelujen kohdennusta ja uudelleenmuotoilua sekä digitalisaation edistämistä tiiviissä yhteistyössä kumppaneiden kanssa.

Työpaikkojen syntymistä ja työvoiman saantia Pk-yrityksiin tuetaan myös mm. uudistettavalla palkkatuella, jonka käyttöä yrityksissä lisätään merkittävästi. Byrokratiaa vähennetään ja palkkatuen hakemista yksinkertaistetaan. Palkkatukipaikkojen välitystä varten on mm. otettu käyttöön sähköinen välityspalvelu käsittelyaikatauluineen. Lisäksi selvitetään ennakolta sitovan palkkatukipäätöksen antamista työnantajalle sekä mahdollisuutta maksaa palkkatuki etukäteen. Tarkoitus on myös aloittaa rekrytointitukikokeilu, jolla alennetaan työttömien rekrytointikynnystä pk-yrityksiin. Yksinyrittäjien riskiä palkata ensimmäinen työntekijä madalletaan luomalla hallinnoltaan kevyt tuki ensimmäisen työntekijän palkkaamiseen.

Kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä vahvistetaan käynnistämällä työllisyyspalvelujen alueelliset kuntakokeilut. Keskeisenä keinona on työllisyyspalvelujen, osaamispalvelujen ja soite-palvelujen nykyistä vahvempi yhteensovittaminen kunta-alustalla. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle helmikuun alussa 2020 ja lain on tarkoitus tulla voimaan 1.5.2020. Kokeilut on tarkoitus käynnistää 20 kokeilualueella.

Valmistella on myös uusia toimenpiteitä työvoiman saatavuuden tehostamiseksi, liikkuvuuden edistämiseksi sekä positiivisiin ja negatiivisiin rakennemuutoksiin vastaamiseksi ennakoivaa muutosturvaa sekä valtion ja kuntien siltasopimuksia hyödyntäen.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 36/2020 vp

Lisäksi yrittäjiä autetaan myös omistajanvaihdostilanteissa. Suomessa on runsaasti, arvion mukaan noin 50 000, sellaista yritystä, joiden kohdalla omistajanvaihdos muodossa tai toisessa tulee ajankohtaiseksi seuraavan kymmenen vuoden aikana. Näistä valtaosa on mikroyrityksiä. Onnistuneiden omistajanvaihdosten edellytysten parantaminen on hallituksen yrittäjyyttä ja elinvoimaa vahvistavan politiikan tärkeä painopiste. Hallitus seuraa aktiivisesti yritysmarkkinoiden ja omistajanvaihdosten kehitystä ja siihen liittyviä palvelu- ja rahoitustarpeita. Omistajavaihdosten osalta on tavoitteena kehittää vaihdoksiin liittyviä palvelurakenteita ja palvelujen yhteensovittamista. Myös kuntien kanssa tehtävää yhteistyötä sekä kuntien keskinäistä yhteistyötä halutaan vahvistaa, sillä kunnilla on aktiivinen ja tärkeä rooli yritystoiminnan kehittämisessä alueillaan. Lisäksi käytännön yrityspalvelujen tasolla työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan yrityspalvelujärjestelmä tarjoaa jo tälläkin hetkellä monipuolisesti tukea omistajanvaihdostilanteisiin ja niihin valmistautumiseen. Käytävissä ovat esimerkiksi Finnvera Oyj:n, ELY-keskusten ja Business Finlandin omistusvaihdostilanteisiin soveltuvat palvelut. Esimerkkinä omistajanvaihdostoimintaa palvelevasta laaja-alaisesta yhteistyöstä mainittakoon työ- ja elinkeinoministeriön osarahoittama, Suomen Yrittäjien koordinoima Omistajanvaihdoshanke, jonka tarkoituksena on osapuolten yhteistyöllä parantaa edellytyksiä nostaa omistajanvaihdosten, yrityskauppojen ja sukupolvenvaihdosten laatua ja määrää, ja turvata näin yritystoiminnan jatkuvuutta koko Suomessa.

Helsingissä 26.2.2020

Elinkeinoministeri Mika Lintilä